

apríl 2007 | číslo 1 | ročník 1

Editorial

Založenie ARRA, nezávislej agentúry na hodnotenie kvality vzdelávania a výskumu na Slovensku, malo viacero cieľov. Chceli sme predovšetkým poskytnúť odbornej verejnosti, akademickej obci, predstaviteľom verejnej moci, študentom, ale najmä uchádzačom o štúdium základný balík informácií o slovenských vysokých školách a výskumných inštitúciách. Chceli sme prispieť k tomu, aby sa diskusia o vzdelávaní neopierala o polovičaté informácie, mýty a málo podložené tvrdenia, ale aby mohla stáť na faktoch. Informované rozhodovanie – uchádzačov o štúdium, súkromných sponzorov či verejných činiteľov – je totiž jedným z predpokladov na vytvorenie zdravej konkurencie medzi vysokými školami.

Chceli sme tiež predstaviť náš názor na to, čo vo vzdelávaní rozumieme pod pojmom kvalita, hoci nemusí ísť o jediný možný či najsprávnejší pohľad. Dobré tiež vieme, že nastavenie zrkadla – akokoľvek rovného – samo osebe iba problémy odhaľuje, ale nerieši. Dlhodobým cieľom toho, čo ARRA robí, je prispieť k tomu, aby sa úroveň vysokých škôl, vzdelania, ktoré sa na nich dá získať i vedeckých výsledkov, ktoré sa na nich zrodia, zlepšila.

Slovenské vysoké školstvo môžeme ovplyvňovať iba nepriamo. Neriadime vysoké školy ani netvoríme kritériá, podľa ktorých sú im pridelené verejné prostriedky. Možno však môžeme urobiť viac než opísať súčasný stav. Pri vypracúvaní našich doteraz zverejnených správ sme často narazili na zaujímavosť, nezvyčajnosť, problém vhodný na diskusiu. Boli sme prirodzene zvedaví na príčiny nejakého javu, ktorý z analýzy čísel vyplynul. Ani my sami sme niekedy nedospeli k jednoznačnému názoru, a vieme si predstaviť, že v diskusiách s ďalšími, ktorí sa o slovenské vysoké školy zaujímajú, by sa tých názorov, pohľadov, návrhov na riešenie objavilo ešte oveľa viac.

Práve takejto diskusii sme sa rozhodli vytvoriť priestor. Chceme diskutovať o slovenských vysokých školách, o vzdelávaní, výskume, umení. O ich riadení, financovaní, ponuke vzdelania, výsledkoch vo vede i o našom hodnotení. Chceme sa bližšie pozrieť na niektoré čiastkové problémy, analyzovať príčiny stavu, v akom slovenské vysoké školstvo vidíme, navrhovať jeho riešenie. Radi spoznáme názory odbornej verejnosti na to, čo ARRA robí, aj návrhy, ako by to mohla/mala robiť inak a lepšie. Máme ambíciu každý mesiac prísť s témou, ktorá vyvolá diskusiu, polemiku, nebude nudná, možno naopak, bude kontroverzná. Veríme, že takýto priestor na diskusiu je potrebný, že bude využitý a prinesie úžitok.

Juraj Barta, predseda
Valného zhromaždenia ARRA

téma čísla

Študentská anketa

v čísle nájdete

Prieskum spokojnosti študentov

autor: Rastislav Kočan

Záverečná správa z prieskumu spokojnosti študentov s vysokými školami na Slovensku, ktorý uskutočnilo GfK Slovakia a ARRA.

strana 2

Názory a komentáre

Prešľapujeme na mieste, Jaroslav Juriga

Čo čakať od vysokej školy?, Renáta Králiková

Diskusné príspevky na tému výsledkov prieskumu spokojnosti študentov.

strana 6

Aký to má zmysel?

autor: Robert Žitňanský

Slovo na záver.

strana 8

Prieskum spokojnosti študentov

Rastislav Kočan, GfK Slovakia

AKADEMICKÁ RANKINGOVÁ A RATINGOVÁ AGENTÚRA (ARRA) USKUTOČNILA V SPOLUPRÁCI SO SPOLOČNOSŤOU GfK SLOVAKIA REPREZENTATÍVNY PRIESKUM SPOKOJNOSTI ŠTUDENTOV VYSOKÝCH ŠKÔL. AMBÍCIOU PROJEKTU BOLO ZISTIŤ SPOKOJNOSŤ ŠTUDENTOV KAŽDEJ JEDNOTLIVEJ FAKULTY SO ŠTÚDIUM NA SVOJEJ ŠKOLE.

Na Slovensku dennou a externou formou študuje takmer 200-tisíc študentov. Aby prieskum mohol splniť svoj cieľ a mohlo sa vyjadriť čo najviac študentov, každej fakulte bola ponúknutá bezplatná participácia na projekte. Pesimistický odhad realizátorov sa však, žiaľ, naplnil, o prieskum z rôznych dôvodov neprejavili záujem viac ako dve tretiny fakúlt.

Vzhľadom na túto skutočnosť sa plánovaná koncepcia prieskumu zmenila. V prieskume bol oslovený menší počet vybraných respondentov, ktorí pokrývali celé spektrum študentov slovenských vysokých škôl.

Samotný zber údajov sa uskutočnil prostredníctvom internetu. Vybraní študenti z celého Slovenska dostali e-mail, v ktorom boli vyzvaní vyplniť internetový dotazník. Otázky prieskumu sa týkali spokojnosti s jednotlivými aspektmi štúdia, ubytovaním, ale aj s voľnočasovými zložkami študentského života. Do prieskumu sa nakoniec zapojilo takmer 3-tis. študentov druhého a vyšších ročníkov zo všetkých vysokých škôl na Slovensku. Do celkového vyhodnotenia bolo vybraných 2 015 platne vyplnených dotazníkov od študentov denného štúdia verejných vysokých škôl (pod pojmom študent sa v ďalšom texte rozumie študent denného štúdia verejnej vysokej školy a pod pojmom vysoká škola sa myslí verejná vysoká škola). Zber údajov prebiehal v dňoch 9. november – 31. december 2006.

DÔVODY VÝBERU ŠKOLY

Keď si študenti vyberali súčasnú školu, brali do úvahy množstvo rôznych kritérií. Respondenti v dotazníku hodnotili celkovo 19 najrozličnejších dôvodov výberu vysokej školy. Na základe odpovedí na tieto otázky by sme študentov mohli rozdeliť do štyroch kategórií:

- dobrá škola (28 % študentov),
- ľahšia cesta (23 % študentov),
- čo najlacnejšie (24 % študentov),
- študentský život (25 % študentov).

Nasleduje stručný opis zistených kategórií študentov.

1. Dobrá škola

V tomto segmente sa nachádza 28,2 % študentov.

Hlavným dôvodom pri výbere školy bola jej kvalita. Do úvahy boli brané hlavne prestíž školy, kvalitní učitelia, možnosť uplatniť sa po vyštudovaní v praxi. V tejto kategórii sú nadproporčne zastúpené ženy. Študenti majú vyšší príjem, ako je celkový priemer, a zároveň majú tendenciu byť spokojnejší a lojálnejší k svojej škole. Títo študenti častejšie študujú na bratislavských školách.

2. Ľahšia cesta

Tento segment zahŕňa približne 23,4 % študentov.

Títo študenti sa rozhodli pre ľahšiu cestu ako vyštudovať. Často študujú na škole,

ktorá ich ako jediná prijala, prípadne sa na školu dostali bez prijímacích skúšok (a inde ani neskúšali). Títo študenti sú však teraz najmenej spokojní so štúdiom a najmenej lojálni k svojej škole. Skôr si mali tendenciu vybrať menšie univerzity v regiónoch.

3. Čo najlacnejšie

Tento segment opisuje 23,7 % študentov.

Študenti v tejto kategórii si vysokú školu vybrali podľa vzdialenosti k miestu bydliska. Cieľom bolo zminimalizovať náklady na štúdium. Ostatné dôvody neboli rozhodujúce.

Ide o študentov s relatívne najmenším osobným príjmom. Títo študenti sú mierne menej spokojní aj menej lojálni, ako je celoslovenský priemer.

4. Študentský život

Tento segment zahŕňa 24,7 % študentov.

Viac ako výber školy bol pre týchto študentov dôležitejší výber mesta, kde má škola sídlo. Primárnymi dôvodmi boli priatelia študujúci v tomto meste, možnosť práce popri škole a pod. Na kvalite štúdia im záležalo až v druhom rade. Títo študenti sú priemerne spokojní aj lojálni k svojej škole. Študujú približne rovnomerne vo všetkých univerzitných mestách na Slovensku.

Z výsledkov vyplýva, že kvalita školy a neskoršie uplatnenie v praxi neboli tým najdôležitejším pre každého študenta. Hoci kvalita školy je často zvažovaná, nie je však pre všetkých rozhodujúcim kritériom. Kľúčová je len pre cca 30 % vysokoškolákov. Dôležitými dôvodmi boli napríklad aj blízkosť školy, priatelia študujúci v rovnakom meste, ale aj prijatie bez prijímacích skúšok.

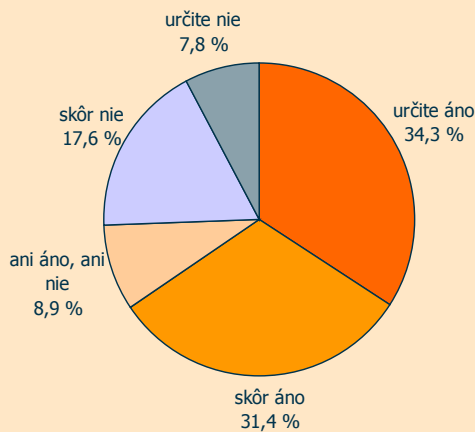
Dopyt po kvalite vysokej školy tak nie je zo strany študentov veľmi zreteľný a jednoznačný. Vysoké školy nie sú pod tlakom svojich študentov, aby sa usilovali ponúkať vždy tú najvyššiu kvalitu vzdelávania.

LOJALITA K SVOJEJ ŠKOLE

Lojalita sa v marketingových prieskumoch sleduje najčastejšie sériou piatich otázok. Pre dopytovanie študentov vysokých škôl boli použité dve otázky s najväčšou vypovedacou schopnosťou. Týkajú sa odporúčania školy svojim priateľom a známym a fiktívneho opätovného výberu svojej školy. Tieto otázky dokážu jasne poukázať na zvýšenú alebo zníženú lojalitu študentov ku svojej škole.

Opätovný výber

Vyššie štvrtina študentov, keby sa mohli rozhodnúť znova, by si svoju súčasnú fakultu

Graf 1: Ak by ste sa znova mohli rozhodnúť či začať študovať na vašej súčasnej fakulte alebo na inej fakulte, vybrali by ste si opäť vašu súčasnú fakultu?

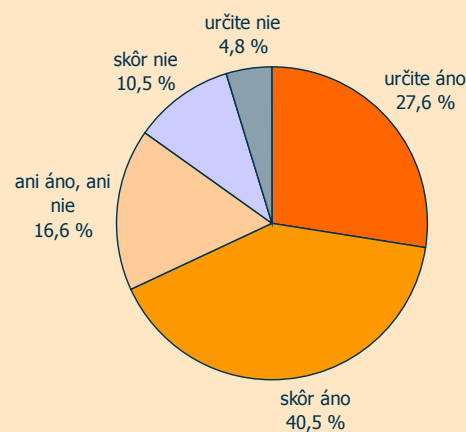
už druhýkrát nevybrala. Úplne istých opätovným výberom svojej fakulty si je len tretina súčasných vysokoškolákov. Pesimistickejšie názory majú viac študenti vyšších ročníkov. U študentov štvrtých ročníkov sa podiel študentov, ktorý by sa už po druhýkrát nerozhodli pre súčasnú fakultu, vyšplhal dokonca na takmer tretinu.

Odporúčanie známym

Svoju školu by priateľom a známym určite odporučila len o niečo viac ako štvrtina študentov. Ďalších 40 % by ju odporúčalo s istým váhaním. Rozhodnutie svoju školu neodporúčať by urobilo približne 15 % vysokoškolákov, ďalších 17 % je nerozhodnutých.

Odpovede študentov na obidve otázky jasne poukazujú na zníženú lojalitu k svojej škole. Veľmi lojálnych je približne tretina vysokoškolákov, rovnako tretina je pomerne málo lojálna.

Výsledky naznačujú, že v prípade možnos-

Graf 2: Odporučili by ste svojim priateľom alebo známym maturantom začať študovať na vašej fakulte?

ti by nie malý počet študentov súčasnú školu opustil a hľadal by takú, ktorá by mu vyhovovala viac. Pre nízku ponuku a vysoký dopyt po štúdiu však takýchto možností zatiaľ na Slovensku veľa nie je.

SPOKOJNOSŤ SO ŠKOLOU

Otázka spokojnosti vysokoškolských študentov so svojou fakultou bola centrálnou témou tohto prieskumu, preto jej bol venovaný najdlhší priestor. Respondenti sa postupne venovali siedmim rozličným oblastiam študentského života:

- vyučovací proces,
- učitelia,
- organizácia vyučovania,
- počítače a internet,
- knižnica,
- učebne,
- internát pridelený fakultou.

V každej z týchto oblastí študenti ešte hodnotili niekoľko faktorov, ktoré súvisia s danou oblasťou. Tieto faktory podrobnejšie pokrývajú sledované oblasti. Dotazník obsahoval celkovo 48 konkrétnych faktorov, s ktorými študenti vyjadrovali svoju spokojnosť, resp. nespokojnosť.

Dotazník bol koncipovaný nasledujúcim spôsobom. Respondent najprv odpovedal, do akej miery je spokojný s jednotlivými faktormi týkajúcimi sa jednej oblasti. Po týchto otázkach bol vyzvaný na stanovenie celkovej spokojnosti s konkrétnou oblasťou. Po takomto hodnotení všetkých oblastí nakoniec hodnotil celkovú spokojnosť so svojou školou, na ktorej študuje.

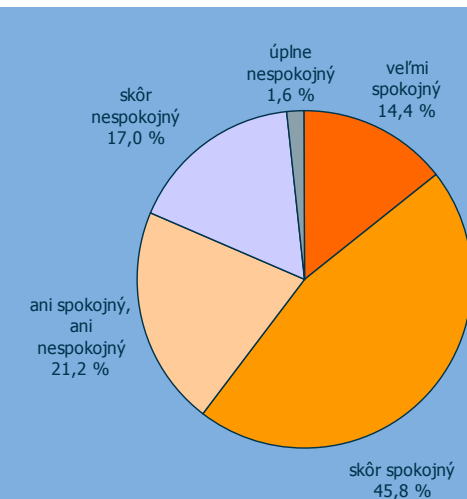
Celková spokojnosť

Prieskum ukázal, že veľmi spokojných so štúdiom na svojej fakulte, je približne sedmi-na vysokoškolských študentov. Svoju miernu spokojnosť deklarovala ďalšia približne polovica vysokoškolákov. Päťina študentov svoj názor na štúdium vyjadrila slovami „ani spokojný, ani nespokojný“. Čiastočne alebo úplne nespokojných je takmer päťina mladých ľudí študujúcich na vysokých školách.

Zaujímavé je, že spokojnosť študentov klesá postupne s dobou, ako dlho sú na škole. Viac spokojní sú študenti nižších ročníkov. Tí, čo študujú na škole už dlhšie, sú spokojní výraznejšie menej. Až v poslednom ročníku prichádza k opätovnému zlepšeniu vnímania svojho štúdia.

V spokojnosti sú veľké rozdiely medzi študentmi jednotlivých fakúlt (dokonca tej istej univerzity).

Možno teda zhrnúť, že so štúdiom na svojej fakulte je spokojných približne 60 % vysokoškolákov. Túto spokojnosť je možné považovať za zníženú. Bez zámeru priamo porovnávať univerzity s komerčnými spoločnosťami je na ilustráciu zaujímavé uviesť, že v prieskumnej praxi sa autor tohto článku ešte nestretol s komerčnou spoločnosťou, ktorej spokojnosť klientov by dosahovala takéto nízke hodnoty. Z komerčných spoločností nespokojní klienti odchádzajú, študenti zatiaľ veľa alternatív nemajú.

Graf 3: Ak by ste mali celkovo zhodnotiť všetky vaše doterajšie skúsenosti so štúdiom na vašej fakulte, berúc do úvahy všetky faktory, ako ste celkovo spokojný s vašou fakultou?

Spokojnosť s jednotlivými oblasťami

Študenti hodnotili svoju spokojnosť s mnohými aspektmi, týkajúcimi sa štúdia na škole. Najlepšie spomedzi všetkých oblastí hodnotili kvalitu svojich učiteľov, s ktorými boli spokojné takmer dve tretiny študentov a nespokojná o niečo viac ako desatina. Na učiteľoch najviac oceňujú odbornú prípravosť a pravidelnosť a presnosť príchodov na výučbu. Menej uspokojivé bolo hodnotenie ich pedagogických schopností.

So samotným vyučovaním bolo spokojných už menej študentov, spokojnosť mierne presiahla polovicu. Najviac pociťovanými negatívami je nedostatočná prístupnosť študijných materiálov v papierovej a ešte viac v elektronickej forme. Študenti nie sú spokojní ani s prepojenosťou výučby na potreby praxe. Naopak, študenti sa pochvalne vyjadrovali najmä o umožnení iniciatívy študentov vo vyučovacom procese.

Oveľa nižšia spokojnosť však už panuje s prácou študijných oddelení, keď samotnú organizáciu štúdia hodnotila kladne menej ako polovica študentov a až štvrtina z nich

mala negatívny názor. Študenti sú najmä spokojní s dostupnosťou a ústretovosťou pracovníkov študijných oddelení, ale aj s neexistenciou alebo malým vplyvom študentských ankiet – pravidelných hodnotení štúdia a pedagógov študentmi.

Dostupnosť informácií, čo je jedným z pi-

v reálnom živote. Viac ako desatina považuje vedomosti získané na vysokej škole len za málo alebo vôbec nevyužiteľné v bežnej praxi.

Je nutné poznamenať, že v tomto prípade ide z väčšej miery o emocionálne vnímanie tejto oblasti, pretože študenti majú len obmedzenú racionálnu skúsenosť z reálnej

Ubytovanie počas školského roka

Viac ako štvrtina všetkých študentov do školy nedochádza, pretože navštevovaná škola má sídlo v mieste ich bydliska. V rozsahu 50 km od fakulty býva ďalších takmer 20 % študentov. Naproti tomu takmer pätina študentov študuje v meste vzdialenom viac ako 200 km od domova a z toho takmer polovica viac ako 300 km od svojho bydliska.

Najväčšia časť študentov, až 40 %, býva počas školského roka doma u svojich rodičov. Mimo domova tak študuje približne šesť z desiatich študentov. O niečo viac ako tretina študentov je ubytovaná na vysokoškolskom internáte, ktorý im pridelia fakulta. Sedmina vysokoškolákov býva počas školského roka na priváte.

Študentské ankety – hodnotenie vyučovacieho procesu

Študenti sú pomerne skeptickí voči študentským anketám, ktoré sa konajú (resp. mali by sa konať) s cieľom podať spätnú väzbu vedeniu fakulty o študentskom vnímaní vyučovacieho procesu. Ich účasť na podobných anketách nie je veľmi pravidelná, navyše veľmi často pochybujú, či podobné ankety môžu mať reálny vplyv na chod vyučovania na fakulte.

Len 13 % študentov uviedlo, že sa takáto anketa uskutočňuje na ich fakulte každý semester, anketu organizovanú raz za školský rok uviedlo 25 % vysokoškolákov. V ostatných prípadoch sa buď ankety neuskutočňujú vôbec, alebo len nepravidelne. Z tých fakúlt, kde sa ankety uskutočňujú aspoň raz

Tabuľka 1: Spokojnosť s jednotlivými oblasťami štúdia

Oblasť	Index	Top Box	Low Box
Vyučovací proces	59,1	54,7 %	25,0 %
Učitelia	65,8	63,8 %	13,1 %
Organizácia vyučovania	56,7	46,9 %	25,5 %
Počítače a internet	57,4	52,2 %	31,1 %
Knižnica	58,9	49,4 %	21,3 %
Učebne	61,5	54,0 %	17,8 %
Internát pridelený fakultou	65,2	61,3 %	17,5 %

Legenda:

- Index** – aritmetický priemer hodnotenia spokojnosti na stupnici 1 – 5 prepočítaný na škálu 0 – 100 bodov, pričom 100 predstavuje maximálnu hodnotu a 0 minimálnu hodnotu.
- Top Box** – podiel respondentov v percentách, ktorí odpovedali na otázku o spokojnosti odpoveďami 1 alebo 2 (veľmi spokojný alebo skôr spokojný).
- Low Box** – podiel respondentov v percentách, ktorí odpovedali na otázku o spokojnosti odpoveďami 4 alebo 5 (skôr nespokojný alebo veľmi nespokojný).

lierom vyučovania na vysokej škole, stále, podľa vyjadrení študentov, nedosiahla požadovanú úroveň. S prístupom na internet nie je spokojná až tretina študentov a s fungovaním knižnice na škole vyjadrila nespokojnosť viac ako pätina.

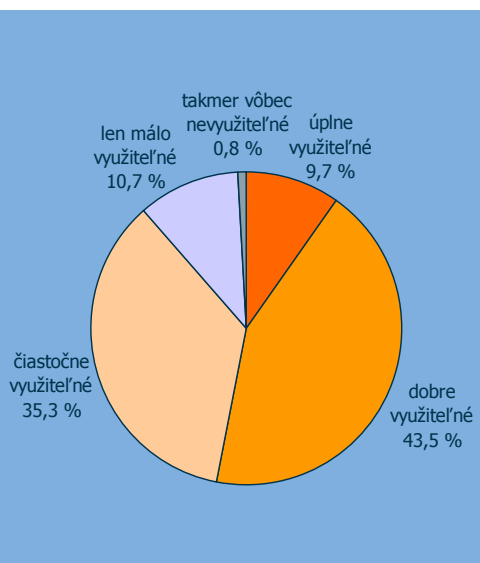
Praktické využitie vedomostí

Študenti boli kritickí aj v názoroch na praktické využitie vedomostí získaných na škole v reálnej praxi. Za úplne alebo dobre využiteľné ich považuje len niečo vyše polovice študentov. Zvyšná časť študentov viac alebo menej pochybuje o využiteľnosti školských vedomostí

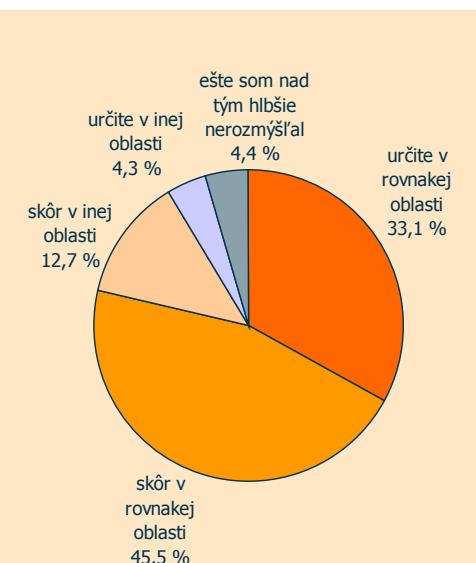
praxe. Napriek tomu možno konštatovať, že študenti sú do značnej miery skeptickí, pokiaľ ide o využiteľnosť získaných vedomostí v reálnej praxi.

Pôsobenie po skončení štúdia

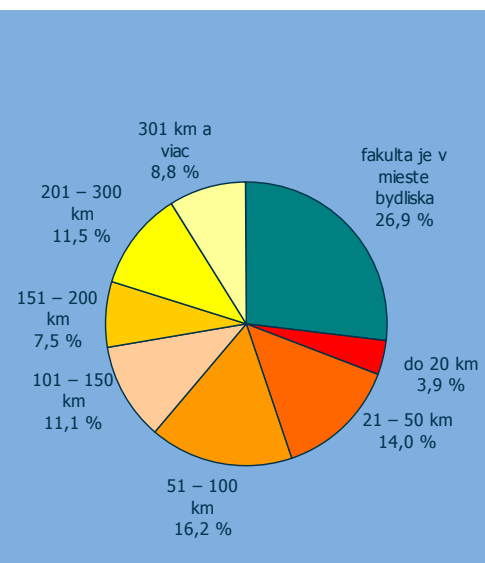
Viac ako 80 % študentov chce po skončení vysokej školy pôsobiť v rovnakej alebo podobnej oblasti, ako momentálne študujú. Pracovať v inej oblasti plánuje približne šestina vysokoškolákov (17 %). Tento výsledok možno označiť za pozitívny. Pre autorov tejto štúdie je výsledok príjemným prekvapením.

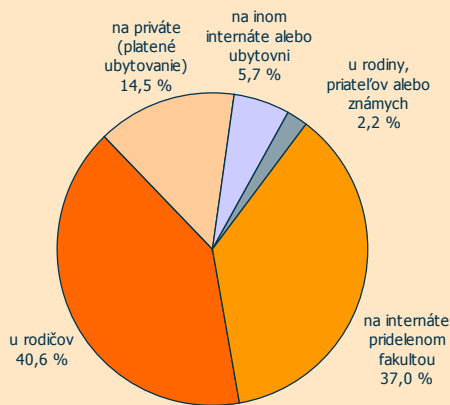
Graf 4: Do akej miery, podľa vášho názoru, sú vedomosti a znalosti, ktoré sa učia na vašej fakulte, využiteľné v reálnej praxi?

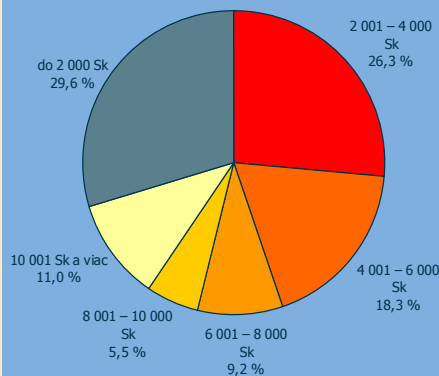
Graf 5: Plánujete po ukončení štúdia pôsobiť v rovnakej oblasti, akú ste vyštudovali, alebo si skôr vyberiete inú oblasť?

Graf 6: Vzdialenosť vysokej školy od miesta bydliska

Graf 7: Kde bývate počas školského roka?

Graf 8: Čistý mesačný príjem vysokoškolákov

do roka, polovica študentov (49 %) sa na vyplňaní dotazníka zúčastňuje pravidelne a ďalšia viac ako tretina (39 %) nepravidelne. Neprijemným zistením je však fakt, že len tretina študentov, ktorí sa zúčastňujú ankiety, verí, že výsledky ankiety majú aspoň čiastočný vplyv na skvalitnenie vyučovacieho procesu.

Práca popri štúdiu

Štúdium však nie je jedinou oblasťou, ktorej vysokoškoláci venujú svoj čas. Stále viac študentov pravidelnejšie alebo menej pravidelne popri štúdiu pracuje. Nejakú formu platenej pracovnej činnosti nevykonáva len o niečo viac ako desatina študentov. Stálejšie pracovné miesto má dokonca viac ako štvrtina vysokoškolákov. Ostatní pracujú menej pravidelne alebo počas prázdnin. Do zahraničia odchádza za

zárobkom počas školských prázdnin takmer 30 % študentov.

S prácou súvisí aj mesačný rozpočet vysokoškolákov. Priemerne má študent mesačne k dispozícii 4,5- až 5-tisíc Sk (v čistom). Desatina z nich však hospodári so sumou vyššou ako 10-tis. Sk mesačne, väčšina – až 60 % vysokoškolákov – má však čistý príjem do 4-tis. Sk.

Na ilustráciu...

Bez zámeru priamo porovnávať univerzity s komerčnými spoločnosťami je na ilustráciu zaujímavé uviesť, že obvyklý podiel klientov komerčných spoločností poskytujúcich služby, ktorí by si znovu vybrali tú istú spoločnosť (určite + skôr) býva približne 80 %. Najmenej polovica z nich by si pritom spoločnosť vybrala určite. U veľmi dobre fungujúcich spoločností dokonca ešte o niečo viac. Podiel tých, ktorí by si spoločnosť určite alebo skôr nevybrali po druhýkrát, sa pohybuje na úrovni približne 5 % – 10 %.

Podobné čísla možno sledovať aj v prípade odporúčania spoločnosti priateľom či známym. Klienti komerčných spoločností na túto otázku obvykle odpovedajú v pomere 80 % (určite alebo skôr by odporučili) 15 % (indiferentná odpoveď) a 5 % (určite alebo skôr by neodporučili).

HLAVNÉ VÝSLEDKY PRIESKUMU

- Spokojnosť študentov je pomerne nízka, len 60 % študentov deklarovalo spokojnosť so svojou školou.
- Lojalita študentov k svojej škole je takisto znížená:
 - tretina študentov by si svoju školu opätovne už nevybrala,
 - viac ako 30 % vysokoškolákov by svoju školu neodporúčalo svojim známym.
- Najlepšie hodnoteným parametrom boli „učitelia“, najhorším „vyučovací proces“ a „dostupnosť počítačov a internetu“.
- Problematickou sa ukazuje oblasť využiteľnosti získaných vedomostí v praxi; len polovica študentov sa nazdáva, že vedomosti budú dobre využiteľné v praxi.
- Študenti si svoju školu vyberajú podľa rôznych kritérií, kvalita školy je často zvažovaná, ale nie je vždy rozhodujúcim kritériom, kľúčová je len pre cca 30 % študentov.
- Mnoho študentov hľadá najlacnejšie alebo najjednoduchšie riešenie. U mnohých bol študentský život dôležitejším výberovým faktorom ako kvalita školy.
- Približne 55 % študentov študuje viac ako 50 km od svojho domova, pričom 20 % vysokoškolákov dochádza viac ako 200 km.
- Až 60 % býva počas školského roka mimo svojho domova, z nich dve tretiny na internáte a zvyšok na private, resp. u rodiny alebo známych.
- Nejakým spôsobom popri štúdiu pracuje približne 85 % študentov.
- Priemerný študent má mesačne k dispozícii o niečo menej ako 5-tis. Sk.
- Študenti sú k študentským hodnoteniam pedagógov skôr skeptickí, aj keď sa ich zúčastnia (nie všetci pravidelne), nie sú presvedčení u ich zmysluplnosti.

Prešľapujeme na mieste

Jaroslav Juriga,
predseda Študentskej rady
vysokých škôl

POHĽAD TAKMER DVESTOTISÍCOVEJ MASY MLADÝCH ĽUDÍ, V RÔZ- NOM VEKU, Z RÔZNYCH SOCIÁL- NYCH POMEROV A Z ROZDIELNYCH REGIÓNOV, ZÁKONITE NESIE PRVKY VÄČŠÍCH ČI MENŠÍCH ODLIŠNOSTÍ.

Niečo by však predsa len malo byť spoločné pre všetkých. Mám na mysli kvalitu poskytovaného vzdelania, sociálne zabezpečenie či budúce uplatnenie sa v zamestnaní, a to prinajmenšom v odbore blízkom tomu, ktorý som sa rozhodol študovať. Veď to sú dôvody ďalšieho vzdelávania. Z letného pohľadu na výsledky prieskumu agentúry GfK Slovakia je však zrejme, že výsledky sa od spomínaného pohľadu na vec odlišujú.

Štatistické metódy dbajú na výber takej skupiny respondentov, aby bola, podľa možnosti, zastúpená každá minoritná podskupina v danej vzorke. Pri pohľade na výsledky prieskumu mi však chýba zastúpenie externých študentov či doktorandov, teda mladých vedeckých pracovníkov, ktorí sú čerstvými absolventmi fakúlt a priamo pôsobia na pracovisku, ktoré ich predtým vzdelávalo.

Štatistická vzorka je tvorená niečo viac ako jedným percentom slovenských vysokoškolákov, no aj napriek tomu poskytuje predstavu o súčasnej situácii. Sumárne hodnotenie výskumu hovorí o značnej heterogenite odpovedí. Značí to, že pilotné výsledky treba vnímať s odstupom. Svojím dielom istotne prispel nezaujím, prvotná nedôvera voči prieskumu a preto sa nazdávam, že ho niektorí respondenti mohli vyplniť nie celkom zodpovedne. Každopádne, ak ide o internetový výskum, úlohu v ňom zohráva predovšetkým anonymita.

Často porovnávaným údajom, ktorý hrá dôležitú úlohu pri výbere vysokej školy, je kvalita poskytovaného vzdelávania. Prieskum ukazuje, že v našich podmienkach ovplyvňuje len necelú tretinu maturantov. Príčinou nízkeho záujmu môže byť aj odlišné vnímanie kvalitného vzdelávania z poh-

ľadu študenta a fakulty, v skutočnosti sa ale v mnohom tieto indikátory prekrývajú.

Napriek mnohým výzvam z vonkajšieho prostredia možno aj v súčasnosti vnímať v prostredí akademickej obce nedostatočnú pozornosť zvyšovaniu kvality vzdelávacieho procesu. Jedným dychom treba dodať, že na Slovensku máme svetlé výnimky, ktoré nie sú závislé od rozvojových trendov a netreba im na všetko zákon či ministerskú vyhlášku. Včas pochopia dôležitosť zmien a vidno to na výsledkoch ich vedeckej a výskumnej činnosti, či na uplatnení absolventov v praxi.

Stredoškolační, ktorí zamýšľajú ďalej študovať na vysokej škole, často upozorňujú na chybnú štruktúru poskytovaných informácií. Očakávajú flexibilnú organizáciu vyučovania, podporu elektronického vzdelávania, prednášky odborníkov z praxe a možnosť zapojenia sa do vedecko-výskumných projektov počas štúdia. Sklamanie prichádza, keď zistia, že systém efektívneho sprostredkovania dôležitých informácií na našich školách zatiaľ nefunguje. Absentuje vysvetlenie systému štúdia či informovanie o ďalších možnostiach, ktoré škola poskytuje, napr. bezdrôtový internet. Istotne ich nepoteší ani dvoj- či trojnásobne prevyšujúci počet žiadateľov o roky sa nemeniace kapacity internátov. S veľkou pravdepodobnosťou by sa školy snažili obhajovať svoje postupy, ale tie by nemali zatieniť snahu o konštruktívnu kritiku a zamyslenie sa nad štýlom komunikácie navonok.

V rebríčku dôležitosti a spokojnosti sú na najvyšších priečkach učiteľia, vyučovací proces a organizácia vyučovania. Naopak, prístup k počítačovému vybaveniu a internetu, ale aj vybavenie knižníc sa ocitli na jeho chvoste. Vo vyučovacom procese je vyzdvihovalý najmä dôkladnejší rozbor tém, kvalita literatúry, ale aj priestor pre aktivity nad rámec povinností. Naopak, vytýka sa dostupnosť študijných materiálov a prepojenie s praxou. U vyučujúcich si študenti cenia ich pripravenosť, naopak hania ich pedagogické schopnosti. Celková spokojnosť síce prekračuje šesťdesiatpercentnú hranicu, ale na jednotlivých školách hodnoty značne kolíšu, celkový priemer je preto veľmi skresľujúci.

Na nízkych priečkach popularity je systém hodnotenia – evaluácie vyučovacieho procesu. Vychádza z princípov celoeurópskej vzdelávacej reformy, tzv. Bolonského procesu. Implementovali ho všetky sloven-

ské vysoké školy, no väčšina z nich vykazuje dlhodobu minimálnu spoluúčasť študentov na ňom. A kde niet podnetov, nemôžu byť ani zlepšenia.

Za problémovú považujem nízku uvedomelosť študentov o možnosti vyplniť evaluačný dotazník a vyjadriť sa tak k úrovni poskytovaného vzdelávania, teda priamo vplývať na jeho kvalitu. Ale ak neexistuje dôvera študenta voči škole, nikdy dotazník nevyplní, lebo neverí v zmeny, ktoré by mohli nastať. Často sú na príčine samotné vzdelávacie inštitúcie.

Súčasnosť patrí informáciám. Denne nás ich zaplavuje neuveriteľné množstvo, dôležité preto nie je ovládať ich všetky, ale použiť len tie správne. Fenoménom doby je internet, a trošku sa pritom zabúda na knižnice. Ale ich zastarané vybavenie, poskytované služby a nízky stupeň internetizácie trápia viac ako polovicu oslovených študentov. Je to zarážajúce číslo a školy, ktorých sa to týka, by sa mali konečne zamyslieť nad týmto stavom a neutešovať sa, že všetko, čo stačilo pred piatimi rokmi, postačuje aj v súčasnosti.

Suverénne najvyššie hodnoty študentského hodnotenia spokojnosti nájdeme pri uplatnení nadobudnutých vedomostí v praxi. K čiastočnému až úplnému využitiu sa hlási takmer deväťdesiat percentná enkláva oslovených. Prekvapuje ma zvyšných desať percent, ktorých školy učia nepoužiteľné vedomosti. Samozrejme, je to skreslené subjektívnym pohľadom študenta. No ak by prieskum reflektoval skutočnosť, tak naše vysoké školy navštevuje takmer 20-tisíc študentov, ktorí deklarujú, že vedomosti nedokážu využiť v praktickom živote.

Čo čakať od vysokej školy?

Renáta Králiková,

absolventka magisterského štúdia na Filozofickej fakulte UK v Bratislave (odbor psychológia) a na Stredoeurópskej univerzite v Budapešti (odbor medzinárodné vzťahy a európska integrácia)

BRÁNY VYSOKEJ ŠKOLY SOM OPUS-TILA PRED VYŠE TROMA ROKMI. OD-VTEDY SOM VYSTRIEDALA PRÁCU V SÚKROMNOM SEKTORE, V ŠTÁT-NEJ SPRÁVE A TERAZ PRACUJEM AKO ŽIVNOSTNÍK PRE MIMOVLÁD-NU ORGANIZÁCIU. NA ŽIVOT V PRA-XI SOM SA PRIPRAVOVALA NAJPRV NA NAJSTARŠEJ A NAJVÄČŠEJ SLO-VENSKÉJ UNIVERZITE – NA UNIVER-ZITE KOMENSKÉHO V BRATISLAVE – A POTOM AJ NA POMERNE NOVEJ A MALEJ STREDOEURÓPSKEJ UNI-VERZITE V BUDAPEŠTI (CEU).

Môj pohľad na to, čo je na vysokej škole dôležité, bude teda vychádzať z toho, čo som zažila na týchto dvoch univerzitách a následne na trhu práce. Zároveň svoje názory konfrontujem s názormi súčasných študentov vysokých škôl, ktorí sa zúčastnili prieskumu ARRA, realizovaného agentúrou GfK. (Uvedomujem si, že prieskum nereprezentuje všetkých slovenských vysokoškolákov, napriek tomu pre zjednodušenie textu budem používať výraz slovenskí študenti.)

Pri študovaní výsledkov prieskumu postojov študentov, zistených agentúrou GfK, som si urobila svoj vlastný rebríček hodnotenia toho, čo som ako študent vysokej školy považovala za dôležité a čo považujem za dôležité aj s odstupom času. Medzi prvými vecami, ktoré mi prišli na um, sú práca s dokumentmi vo fyzickej a elektronickej podobe. Pracovať samostatne s dokumentom, t. j. vedieť si vyhľadať relevantné informácie, byť schopný ich kriticky prečítať a na základe nastudovaného dať na papier alebo predniesť svoj príspevok, považujem za kľúčové. To je rozdiel oproti súčasným slovenským študentom, ktorí považujú knižnicu a počítače s internetom za najmenej dôležité faktory a nie sú s ich poskytovaním ani veľmi spokojní. Dôležitejší ako knižnice je podľa

nich vyučovací proces. Vzniká tak dojem, že od školy čakajú skôr prácu v učebniach s učiteľom ako v knižnici či doma pri individuálnej príprave na hodiny. Toto môže vyplývať aj z nedostatočnej dostupnosti počítačov pripojených na internet a zároveň zo spôsobu organizácie vyučovania a vyučovacieho procesu. Ale aj z toho, že samotní pedagógovia prácu s internetom a v knižnici z rôznych dôvodov nevyžadujú. Potom niet divu, že študenti nepripisujú veľkú dôležitosť dostupnosti tlačených materiálov a materiálov dostupných na internete (viď prieskum ARRA).

Na Stredoeurópskej univerzite už samotný zápis do kurzu začína na intranete. Počas semestra študenti posielajú úlohy a komunikujú s učiteľmi aj s administratívou cez e-mail. Väčšinu dôležitých informácií dostanú cez „direct mail“ alebo ich majú „vyvesené“ na úvodnej stránke hneď po prihlásení sa do svojho konta. Pri štúdiu sa od študentov vyžaduje dobrý prehľad o najaktuálnejšej a najdôležitejšej literatúre k jednotlivým témam, pričom zdroje sú dostupné v elektronických databázach, do ktorých má univerzita zaplatený prístup – a tiež v knižnici, ktorá je otvorená počas týždňa do desiatej večer a počas víkendu celé popoludnie. Práce, ktoré študenti musia písať a prednášať, však nekončia neprečítané na poličke vyučujúceho, ako sa mi to stávalo v Bratislave. Naopak, celkové hodnotenie sa odvíja od toho, ako študent so zdrojmi vie pracovať. Známkou nie je udelená len za to, čo je na papieri, ale aj za to, že človek svoju prácu presvedčivo odprezentuje. Lebo načo je svetu dobrá myšlienka, ktorá zostane nepovšimnutá? Týmto požiadavkám je usposobené vybavenie Stredoeurópskej univerzity, kde má každý prístup k počítaču, internetu, či k nástrojom potrebným pre prezentácie (spätňý či dátový projektor). Spôsob organizácie vyučovania a vedenie vyučovacieho procesu na CEU teda predurčuje dôležitosť pracovania s elektronickými a fyzickými informačnými zdrojmi, ako aj s informačnými a komunikačnými technológiami. Skúsenosti v práci s dokumentmi a informačnými technológiami mi na trhu práce dali do rúk veľkú devízu, ktorú viem využiť pri prezentovaní seba a svojej práce u súčasného či potenciálneho zamestnávateľa.

Oblasti, v ktorých dôležitosť sa zhodujem so súčasnými študentmi, sú učiteľia a vyučovací proces, ktoré v zhode považujeme za veľmi dôležité. V rámci faktoru učiteľov naši študenti hodnotia ako dôležitú odbornú pripravenosť učiteľov na vyučovanie a ich zastihnuteľnosť počas konzultačných hodín. V prvom prípade učiteľia pre väčšinu študentov spĺňajú ich predstavy, avšak v prípade zastihnuteľnosti pedagóg-

gov je skôr spokojná len o čosi viac ako polovica študentov. Tento fakt je zarážajúci. Znamená, že pedagógovia si neplnia svoje základné pracovné povinnosti. Počas mojich štúdií na Slovensku som mala problém s podobným, i keď trochu odlišným faktorom – a to bol príchod učiteľov na prednášky a cvičenia. Niektorí učiteľia tento typ aktivity pomerne často ignorovali, čo vyvolalo podobný prístup aj u študentov.

Z môjho pohľadu sa s osobou učiteľa spája ešte jeden faktor, ktorý bol v prieskume ARRA zaradený k vyučovaciemu procesu, a to je prepojenie s praxou. Pre mňa, a myslím, že aj pre mojich spolužiakov, bolo veľmi dôležité, či bol pedagóg vo svojej oblasti úspešný aj za bránami alma mater, alebo jeho kvalita končila za dverami posluchárne. V Budapešti prednášajú ľudia, ktorí sú uznávanými odborníkmi, a zároveň sú alebo boli aktívni v presadzovaní svojich myšlienok v praxi, či už ako politici, poradcovia alebo ako spolupracovníci verejnej správy. Prepojenie vedeckej zdatnosti s praktickou skúsenosťou a aplikáciou teoretických konceptov robili pre mňa preberané učivo uchopiteľnejším a zaujímavejším, čo ma naučilo vnímať moju prácu v prepojení na jej uplatnenie v reálnom živote. Toto prepojenie si uvedomujú aj slovenskí študenti, pre ktorých bolo veľmi dôležité prepojenie výučby na potreby praxe, avšak spokojná s týmto prepojením bola len o čosi viac ako tretina opýtaných.

Najviac študentov v prieskume bolo v súvislosti s vyučovacím procesom spokojných s umožnením ich aktivity a iniciatívy pri vyučovanom procese, i keď tento faktor nepovažovali za veľmi dôležitý. Ja mám na tento faktor trochu iný názor, ktorý opäť vychádza aj zo skúsenosti na CEU, kde je študentom nielen umožnené byť aktívnymi, ale priamo sa to od nich vyžaduje a hodnotenie aktivity je súčasťou celkového hodnotenia študenta. Študent musí byť pripravený na každej hodine diskutovať o preberanom učive, či už formou ústneho zapojenia sa, alebo v niektorých prípadoch musí vopred poslať svoje pripomienky a otázky k téme. Vedieť dobre formulovať svoje názory podložené literatúrou a nebať sa predniesť návrhy k riešenej problematike je u zamestnávateľov z mojej skúsenosti veľmi vítanou schopnosťou.

Dobrá a hlavne užitočná škola nie je absolútnou zárukou budúceho úspechu, môže však šance svojho absolventa výrazne zvýšiť. Ako každá inštitúcia, aj univerzita potrebuje pre svoje zlepšovanie počúvať hlas odberateľov svojich služieb – študentov a aj absolventov. Pre reálne skvalitnenie školy však následne musí tento hlas aj vedieť adekvátne spracovať a reflektovať vo svojej ďalšej práci.

Slovo na záver

Aký to má zmysel?

Robert Žitňanský,
zástupca šéfredaktora časopisu
.týždeň

PREČO JE VÝSKUM SPOKOJNOSTI ALEBO NESPOKOJNOSTI ŠTUDENTOV S VYSOKÝMI ŠKOLAMI, NA KTORÝCH ŠTUDIJÚ, SKUTOČNE VÝZNAMNÝM POČINOM?

Nie preto, že by išlo o dokonalý prieskum. Výsledky prieskumu, ktorý pre ARRA uskutočnila agentúra GfK Slovakia, vychádzajú z odpovedí približne dvoch tisícok študentov denného štúdia z dotazníkov, zasielaných elektronickou poštou. Odpovede sú takmer rovnomerne rozložené do štyroch hlavných skupín (dobrá škola, študentský život, čo najlacnejšie, ľahšia cesta), neprinášajú teda nejaké

šokujúce odhalenia a neumožňujú robiť nejaké zásadnejšie závery. Aj väčšinou vyslovená „spokojnosť“ je vlastne nedefinovateľná, pretože každý, kto takto odpovedal, je prirodzene spokojný z iného dôvodu. Nároky toho, kto hľadá „kvalitnú školu“, sú asi úplne opačné ako niekoho, kto sa zaujíma o „ľahšiu cestu“.

Aká je teda výpovedná hodnota – v očiach všetkých kritikov najväčšia slabina všetkých aktivít agentúry ARRA – tohto prieskumu? Odpoveď je jednoduchá: najväčšia, akú kedy celoslovenské skúmanie spokojnosti študentov na Slovensku malo. Že toto skúmanie má obrovský zmysel, dokazuje paradoxne aj neochota až dvoch tretín slovenských fakúlt využiť ponuku a bezplatne sa do skúmania študentskej spokojnosti alebo nespokojnosti zapojiť. Táto neochota totiž príznačne ilustruje stav, v akom sa dnes vzťah študentov a univerzít nachádza. Väčšina tuší, ako to je – že kvalita štúdia je často žalostná, prednášky sú často nezaujímavým a neúčinným utrpením, hodnotenie študentov je často svojvoľné a prístup školy k študentom má často naozaj veľmi ďaleko od klientskeho prístupu. Hovo-

riť o tom otvorene, počúvať kritiku a urobiť niečo pre nápravu však chce len málokto. Motivácia je slabá, presne taká slabá ako konkurencia.

Ak teda tento prieskum, rovnako ako všetky aktivity ARRA, v niečom plní nenahraditeľnú rolu, potom je to úloha onoho povestného trňa v päte slovenských univerzít. Je to niečo, čo ich omína, provokuje, núti reagovať – a to je presne to, čo potrebujú. Nebolo by správne, keby sa univerzity za každú cenu prispôbovali väčšinovému želaniu študentov. Univerzity by sa dokonca nemali ani slepo prispôbovať „potrebám trhu“. Lenže bez tlaku zvnútra i zvonka budú školy upadať. Nemusí to nutne znamenať pád spokojnosti študentov, celkom iste to však bude pád kvality vzdelávania.

Bolo by skvelé, keby sa univerzity stali niečím, čo možno v dvoch slovách nazvať centrom vzdelanosti. Aby sa to stalo, musí sa stretnúť veľa vecí: veľký talent, veľký intelekt, veľké úsilie, nadšenie, veľká láska k vzdelanosti. Ale najmä – veľká schopnosť počúvať, čo hovoria tí, pre ktorých to všetko je.

Študentská anketa, ktorej výsledky sú prezentované v tomto newsletteri, sa uskutočnila vďaka finančnej a technickej podpore týchto organizácií:

 vub nadácia

konto **orange**

V nasledujúcich číslach plánujeme diskutovať o týchto témach:

máj 2007 – Možnosti hodnotenia vedeckej a umeleckej produkcie v humanitných a spoločenských vedách

jún 2007 – Výskumné univerzity (research universities) na Slovensku

ARRA newsletter (www.arra.sk)
číslo 1, ročník 1, rok 2007, ISSN: XXXXXXXXXXXX
šéfredaktorka: Zuzana Lamošová

Vydáva: © Akademická rankingová a ratingová agentúra, I. Bukovčana 16, Bratislava
(korešpondenčná adresa: ARRA, Partizánska 2, 811 03 Bratislava 1)
ARRA newsletter je recenzovaný.

Informácia pre prispievateľov: Svoje príspevky, námety a komentáre môžete zasielať e-mailom na adresu arra@arra.sk (v predmete správy uveďte „Newsletter“). Akceptujeme príspevky vo formáte MS Word, resp. kompatibilnom. Nevyžiadané príspevky sa nevracajú.